

vernamen echter wèl op 30 december van de gezant te Washington, dr. Loudon, dat Roosevelt en Churchill het er over eens waren geworden dat *Abda-Command* zou worden opgericht, dat Wavell, die zich in Soerabaja zou vestigen, opperbevelhebber zou worden en dat deze zijn orders zou ontvangen 'van een daartoe aan te wijzen passend gezamenlijk lichaam te Washington dat verantwoordelijk zal zijn aan Churchill . . . en aan Roosevelt.'¹ 'Regeling lijkt ons in beginsel stap in goede richting', liet Gerbrandy nog diezelfde dag aan van Starckenborgh seinen² – nu, deze dacht er anders over. Sinds het uitbreken van de oorlog in de *Pacific* was hij er zich zorgen over gaan maken of de afloop van die oorlog, waarin Nederland kennelijk slechts een ondergeschikte rol zou spelen, er niet toe zou leiden dat het Nederlands gezag in de archipel zou worden aangetast – aangetast door Engeland en Amerika die, naar hij vreesde, gevoelig zouden zijn voor de leuze van zelfbeschikking die met toeneemende duidelijkheid verkondigd was door de Indonesische nationalistten. Op 26 december had hij in een telegram aan Gerbrandy dan ook betoogd dat Nederland Nederlands-Indië tot het uiterste moest verdedigen mede teneinde de naoorlogse zeggenschap over Indië volledig te behouden. Hij zag het als

'een reël gevaar dat Indië, indien prijsgegeven en door Engeland en Amerika heroverd, niet zonder voorwaarden tot het koninkrijk zou terugkeren. Indische nationalistische groepen en leiders waarvan buitenland betekenis zou overschatten, zouden tegen eenmaal verdreven Nederlands gezag een leuze van zelfbeschikking aanheffen, daarvoor echo vindend bij met toestanden onbekende Engelse en Amerikaanse idealistische wereldbouwers alsmede praktische imperialisten die [de] strategische [en] politiek-economische betekenis dezer gewesten voor toekomst begrijpen en liever dan ongeschonden herstel van Nederlandse soevereiniteit mogelijkheid inmenging geopend zien zodat beperking onzer zeggenschap, wellicht internationaal regime, aan orde zou komen.'³

Gerbrandy's eerste reactie (30 december) op de voor *Abda-Command* te treffen regeling ('stap in goede richting') verschilde van de eerste reactie van van Starckenborgh; deze seinde op de 31ste naar Londen: 'In beginsel ben ik bereid in te stemmen met één commando. De nadruk moet echter gelegd worden op a. allen meedoen op gelijke voet, b. over de grote

¹ Telegram, 30 december 1941, van A. Loudon aan van Kleffens en van Starckenborgh (*DBPN*, C, dl. IV, p. 115–116). ² Telegram, 30 december 1941, van Gerbrandy aan van Starckenborgh (*ARA*, MK, M 135, 010221). ³ Telegram, 26 dec. van van Starckenborgh aan Gerbrandy (*DBPN*, C, dl. IV, p. 93–94).